

GYURKÓ RÉKA

ÁTLAGTÓL ELTÉRŐ GYERMEK A CSALÁDBAN¹

A család az a primer közösség, amelybe minden gyermek beleszületik, ez az első közösség, amellyel kapcsolatba kerül. Igen lényeges a gyermek felnövekedése során, hogy ez a közösség támaszt nyújt-e számára, megérezheti-e családtagjai között értékeit, erőforrásait, melyek legjobb képességeinek kibontakoztatásához is hozzájárulhatnak. Írásomban leendő pedagógusként kiemelten tekintek azokra a családokra, amelyek körében nem egészséges gyermek születik, hiszen az ő felnövekedésének lépéseit sajátos helyzetek kísérik.

A családalapítás igen nagy felelősséget von maga után, hiszen mindenekelőtt meg kell teremteni a körülményeket a gyermekek felneveléséhez. A szülők feladata az, hogy a megfelelő nevelés és feltétel nélküli szeretet mellett mindent meg tudjanak adni gyermekeiknek, amire szükségük van.

A gyermekvállalással gyökeresen megváltozik a szülők élete, és különösen igaz ez, ha beteg baba érkezik a családba, vagy később derül fény valamilyen fejlődési rendellenességre. Ilyenkor ez sokkhatásként éri a család minden tagját, hiszen elgondolásaikhoz, tervezéseikhez képest egészen másféle helyzetbe érkeznek, útjukat nehézségek kísérik. Aztán beletörődnek, vállalják, együtt élnek vele – ám idáig hosszú az út, mély lelki vívódásokat élnek meg. Előfordul, hogy a szülők először magukban keresik a hibát vagy az orvosban. Lehet, hogy találnak is okot, de nincs, akin levezessék, mert ez úgysem változtatna a tényen: a gyermek tartósan betegen született és ez egész életre feladatot fog adni a családjának. A gyermek Isten ajándéka, ezért a család köteles szeretni és elfogadni minden problémájával együtt, illetve segíteni, ahogyan csak tudja. A sérült gyermeket nevelő szülőknek sok anyagi és mentális kihívással kell megküzdeniük, még akkor is, ha a hivatalos szervek és a különböző civil szervezetek igyekeznek segíteni.

| Fotó: www.freepik.com

¹ Jelen kutatás a Nemzeti Tehetség Program támogatásával, az NTP-HHTDK-23-0032 azonosítószámú, *Tudományos diákköri műhelyek a KRE PK-n 2023/2024.* című pályázathoz kapcsolódóan a Nemzeti Tehetség Alapból valósul meg.

A szülők számára igen nagy kihívást jelent egy beteg gyermek nevelése, hiszen nem igazán tudnak felszabadult családi életet élni, ugyanis a gyermekük esetleg több dologban is korlátozott. Továbbá egy sérült gyermek nevelése időigényesebb, mint egy átlagos gyermeké, tehát a szülőknek ez esetben kitartónak és megértőnek kell lenniük. Ugyanakkor fontos, hogy erejükhez mérten igyekezzenek megadni gyermeküknek a szeretetet, az önbecsülést és a figyelmet. Manapság sajnos számos olyan család van, akik nem fogadják el az átlagtól eltérő fejlődésű gyermeküket. Nem hiszik el az orvosok szavait, teljesen átlagosként kezelik, a társadalom elől minél jobban igyekeznek eltitkolni gyermekük betegségét, hiszen szégyellik azt. Ez a szülőkre és a gyermekekre is nagy nyomást gyakorol. Illetve a szülők félnek attól, hogy ha ez az átlagtól való eltérés kitudódik a gyermek kortársai között, akkor csúfolást, kiközösítést eredményezhet. Ez elszigeteltséghez, illetve depresszióhoz is vezethet. Ez esetben fontos, hogy legyen a háttérben egy jó szakember (pszichológus), aki segíthet a gyermek és családja számára.

Későbbi nehézségek is felléphetnek a gyermek fejlődése és növekedése során, ugyanis a gyermek mikor idősebbé válik, kezdi belátni, hogy több dologban is eltér az átlagtól vagy nem teheti ugyanazt, mint a kortársai. Ezért belső megelései között előfordulhat, hogy saját magára haragszik, mindenért magát okolja. Ez főként a kiskamaszkorban alakulhat ki, ezért a szülőknek még több időt kell fordítaniuk átlagtól eltérő fejlődésű gyermekükre, mint általában.

Egy beteg gyermek gondozása a szülők lelkére is igen negatívan hat, hiszen többször is szomorúak, sok stresszt élnek meg. Ugyanakkor az anyagi kiadások is jelentősen megszaporodhatnak, de a szülőknek nincs idejük dolgozni, ezért felélik a tartalékot, és előbb-utóbb állami segítségre is szorulhatnak, akár el is szegényedhetnek. Továbbá, előfordulhat, hogy a szülők egyre kevesebb emberrel tudják tartani a kapcsolatot, kevesebbet járnak társaságba, elmaradnak a régi barátaiktól, esetleg alig lépnek ki a lakásból. Nevelési módjukra gyakran jellemző a túlóvás, vagyis szinte olyankor is gyermekük helyett avatkoznak be helyzetekbe, amikor bizonyos tevékenységekben, szituációkban ő már kész volna megfelelni. Egy átlagtól eltérő fejlődésű gyermek ápolása és a társadalomba történő integrálása jogi sértésekhez is vezethet. Például a hivatalban megjegyzéseket tesznek, az óvodában még megtűrrik, de az iskolában már elhanyagolják a gyermeket és a szüleit. Illetve jogsértésnek minősül még az állami juttatásokkal történő megalázás is, s hogy akár a szociális intézetekben is bántalmazzák a szülőket és gyermeküket.

Összefoglalva, egy sérült gyermek felnevelése rengeteg és mindennapos terhet jelent a szülők számára, s ez nagy kimerültséget okozhat. A szülők a szegénység, a magány és a jogfosztottság miatt gyakran számkivetettnek érzik magukat. Ezért előfordulhat, hogy nemcsak a gyermeknek, hanem a szülőknek is szükségük van mentális szakemberre, aki érti és megérti terheiket, meghallgatja mindennapos küzdelmeiket, s már azáltal is, hogy elfogadásával társukká szegődik, könnyíti lelki gondjaikat. Továbbá, a szülők lelkileg már azzal erősebbek lehetnek, ha tudatosítják magukban, hogy az élet soha nem lesz könnyebb, csak ők lesznek egyre erősebbek, illetve, hogy mindenkinek vannak nehézségei az életben, s az élet rengeteg kihívást tartogat számunkra, s ha ezeket teljesítjük, akkor mindig előre lépünk egyet. Sokszor akadnak nehéz napok, s elkeszesztő fordulatok életünkben, ilyenkor néha hátra kell lépünk egyet, hogy stabil alapot biztosítsunk az előre lépésnek. A kihívások legyőzése során egyre jártasabbak leszünk a problémákkal kapcsolatban, tapasztalatot szerzünk, s így a jövőben másokon is képesek leszünk segíteni. Az időt is lélekerősítő tényezőnek tekinthetjük, ugyanis az idő az a dolog, amely gyorsan múlik, s ezért megtanít élni fájdalommal. Fontos megjegyezni, hogy az idő nem gyógyítja be a sebeket, de múlásával egyre jobban elfogadjuk az egykor kialakult helyzetet, s napról napra könnyebbé válik életünk.

Összegezve, a szülők testi és lelki épsége kiemelten lényeges, ugyanis ha meg tudják fogalmazni problémáikat, terheiket, ki tudják adni magukból a kétségeket, akkor lelkileg megerősödve állhatnak szembe a mindennapok kihívásaival. Hiszen szülőnek lenni élethosszig tartó gondoskodást jelent. Egy édesapa és édesanya számára mindig is a gyermekük lesz a legfontosabb, akinek felnevelését legjobb tudásuk szerint jó támogatniuk.

Időnként a segítség forrása az is, ha tájékozódásukat segíti egy szakember a különböző támogatási formákról, amelyeket igényelhetnek, amelyek segítik a család anyagi helyzetét. Ám bármennyire is igyekeznek segíteni az állami intézmények, illetve a különböző alapítványok, civil szervezetek, végeredményben anyagi és mentális értelemben is a szülőkre vár a feladatok sora.

Sajnos előfordulhat, hogy a gyermek egészségesen született, de betegség, baleset miatt vált tartósan beteggé. A családnak ezt talán még nehezebb feldolgozni, mint a gyermekkel született betegség helyzetét, hiszen eddig minden rendben volt, s most a dolgok a legrosszabbra fordultak. Ráadásul a szülők azt is látják, hogy a gyermek nem vidám, mint ezelőtt, hanem szenved, s esetleg már beletörődött a helyzetébe. „Csak akkor lehetek boldog, ha a gyermekem is boldog!” – Azok, akik tartósan beteg gyermeket nevelnek, gyakran gondolkodnak így. Ez viszont sajnos lelki csapda saját maguknak, hiszen a gyermeknek a szülők erejére van szüksége ellátási szinten és a támasz, a lelki egyensúly, a boldogság megélése szintjén is. Ez fogja segíteni, hogy ő is erősebb, egészségesebb és boldogabb legyen. De ha azt tapasztalja, hogy a szülőknek nem megy, kitől láthatna jó példát maga előtt? A gyermekek érzékeny láncszemei a család működésének, így várhatóan olyan lesz a gyermek lelki állapota, amilyen a szüleié. Ha ők éppen boldogok, akkor ő is az, ha negatívak és pesszimisták, akkor pedig várhatóan rá is hatással van mindez, s lehangoltabbá válhat. A csapda tehát az, hogy a szülők boldogsága nélkül a gyermek is kevésbé mer boldog lenni. A szülők célja alapjaiban bizonyosan az, hogy tartósan beteg gyermeküket boldognak lássák, s hogy a gyermek képes legyen megállni a helyét a világban, a lehetőségeihez mérten: talpraesett és magabiztos legyen, sikereket érjen el és boldoggá váljon.

Egy tartósan beteg gyermek számára nem azok a pillanatok fogják a sikert jelenteni, mint egészséges társainak. Nem versenyeket fog nyerni, hanem megtesz egy-két lépést, vagy megold egy-egy feladatot önállóan, amit korábban nem tudott. A szülőknek is könnyebb lesz ezeket a sikereket elfogadni, ha nem az egészséges társaikhoz mérik gyermekük teljesítményét, hanem ahhoz, amit korábban tudott. Ilyenkor mindig azt kell figyelni, hogy a gyermek önmagához képest mennyit fejlődött az elmúlt időszakban. Ez a szándék a gyermeknek és a családnak is erőt adhat. Fontos megtanítani a gyermek számára, hogy a betegség ellenére is lehet egész ember, lehet boldog ugyanúgy, mint bárki más. Segítséget nyújt-

hat az ő bátorítása mindazokhoz a tevékenységekhez, amelyeket meg tud tenni ahelyett, hogy a családja helyette megoldaná azokat. A besegítés azt az érzést is megerősítheti, mintha az egyén nem volna képes egyedül a problémamegoldásra, ezzel pedig kiszolgáltatottsága fokozódhat. Az átlagtól eltérő fejlődésű gyermeket nevelő családok sokszor túl hosszán tartják gyermeküket kicsinek, gyengének, elesettnek, akkor is, amikor már bizonyos területeken képes volna ő maga is helytállni. Nagyon jó tehát, ha a család alapjaiban saját fejlődéséhez méri gyermeke képességszintjét, s amit már meg tud valósítani, engedjék számára, hiszen az lelkiében is megerősíti őt.

A sérült gyermeket nevelő családok egyensúlya gyakran azért is megborul, hogy a középpontba kerül átlagtól eltérő fejlődésű gyermekük, miközben könnyen háttérbe szorulhat a többi gyermek a családban, a párkapcsolat, és maga a szülő is. Az érintettek természetesnek vehetik, hogy a szülő a beteg gyermekkel törődik, hiszen neki van rá a legnagyobb szüksége. Ám a háttérbe szorított családtagok elhanyagoltnak érezhetik magukat, dühösek lehetnek, talán kialakulhat bennük az is, hogy ők nem fontosak, ugyanis mindig akad valami, ami fontosabb náluk. Ugyanakkor sajnálják a családban élő, tartósan beteg gyermeket is. Úgy gondolom, hogy e problémára egy megfelelő családi napirend kialakítása is megoldást nyújthat. Például a családtagok felváltva gondozzák a beteg gyermeket. A család mindig rendszerként működik, mert mindenkinek megvan a maga feladata a maga idejében, a többi családtaggal kölcsönös egymásra hangoltságban. Nagyon jó szolgálatot tehet, ha a családtagok összeülnek, s megbeszélik az aznap történeteket. Ezáltal éreztetethetik összetartozásukat, egymás számára támaszul szolgálhatnak, ha meghallgatják és támogatják egymást. Ami még fontosabb, hogy ezzel a család minden tagja egyenrangúnak, fontosnak érezheti magát, s nem szorul háttérbe.

Úgy gondolom, hogy egy átlagtól eltérő fejlődésű gyermekkel történő együttélés számos életrevaló dolgot tanít a családnak. Megtanítja őket a feltétel nélküli szeretetre, az emberi különbözőségek és akár hibák elfogadására, az összetartásra, a kitartásra. Mindezek mellett a problémamegoldó készséget is fejleszti, amelyre a mindennapi életben igen nagy szükség van. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy minden ember értékes, egyedi és megismételhetetlen.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

- Kolozsvári Judit (2002): *Más szülő, más gyermek, más pedagógus*. Budapest, Okker Kiadó, ISBN: 963-9228-62-1.
- Takács Péter: Tartósan beteg gyermeket nevelsz? url: <https://csaladbanutazunk.hu/tartosan-beteg-gyermeket-nevelsz/> (Letöltés ideje: 2024.02.03.)
- Verdes Tamás: Sérült gyermek a családban: a túlélés 4 titka. url: <https://wiq.hu/serult-gyermek-a-csaladban/> (Letöltés ideje: 2024.02.04.)
- Élet a beteg gyermekkel – nehézségek és lehetőségek. url: <https://www.nn.hu/magazin/gyermekem-jovoje/elet-a-beteg-gyermekkel-nehezsegek-es-lehetosegek> (Letöltés ideje: 2024.02.02.)
- Sérült gyermek a családban – Családdinamikai vonatkozások. url: <https://vadviragalapitvany.hu/kezdolap/szolgaltatasok/szulosegito-kezdolap/temakorok/serult-gyermek-a-csaladban-csaladdinamikai-vonatkozások/> (Letöltés ideje: 2024.02.02.)



| Fotó: www.freepik.com